

גאוגרפיה

2 יחידות לימוד

רק כחלק של בחינה מפוצלת ב-5 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

גאוגרפיה חבלית

- * ארצות-הברית או: ארצות-הברית הבת-רעשייתית
- * מערב אירופה לקראת המאה ה-21
- * העולם המתפתח (העולם השלישי)

גאוגרפיה נושאת

- * הנושאים: * יישובים עירוניים * גאוגרפיה כלכלית
- * גאולוגיה * גאומורפולוגיה
- * אקלים

עליך לענות על חמש שאלות, לפי ההוראות בגוף השאלון.
כל שאלה – 20 נקודות; סה"כ – 100 נקודות.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אטלס כללי (כולל אטלס אוניברסיטאי חדש ואטלס כרטא).

שים לב: אין להשתמש באטלס גיאוגרפי יבנה, הכולל בתוכו את המילון למונחי הגיאוגרפיה.

ד. הוראה מיוחדת: כדי להמחיש את תשובותיך היעזר בסרטוטים, בחתכים ובגרפים, לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רישום טיוטות כלשהן על דפים מחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה! רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

בשאלון זה 27 שאלות 1-27, בפרקים הרביעי והחמישי.
מבין 27 השאלות, עליך לענות על חמש שאלות בלבד. (לכל שאלה – 20 נקודות)
אין לענות על יותר משתי שאלות באותו חבל ו/או באותו נושא.

פרק רביעי – גאוגרפיה חבלית

ארצות-הברית

שים לב: נבחן שבחר לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית
אינו רשאי לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית ה**בתר-תעשייתית**.

1. נהרות

- א. תאר שלושה שימושים כלכליים של נהרות בארצות-הברית, והבא דוגמה של נהר אחד (חוץ מנהר המיסיסיפי) לכל שימוש. (4 נקודות)
- ב. תאר מפעל פיתוח אחד בארצות-הברית המנצל נהר. (8 נקודות)
- ג. תאר שלושה קשיים בניצול הכלכלי של נהר המיסיסיפי. (8 נקודות)

2. אקלים

- בחר בחמישה מהמשפטים (1)-(7) שלפניך. העתק למחברתך את מספרי המשפטים שבחרת, וליד כל אחד מהם ציין אם הוא נכון או לא נכון, והסבר מדוע. (20 נקודות)
- (1) זרם הגולף מחמם את החוף המערבי של ארצות-הברית.
 - (2) סופות הוריקן פוגעות בעיקר בחוף הדרומי-מזרחי של ארצות-הברית.
 - (3) כמויות המשקעים הגבוהות ביותר בארצות-הברית יורדות בחבל התיכון של המדינה.
 - (4) חבל האקלים הים תיכוני בארצות-הברית משתרע באזור פלורידה.
 - (5) גושי אוויר קוטביים יבשתיים מצפון-מזרח לארצות-הברית יוצרים בחורף טמפרטורות נמוכות ושמים בהירים בחלק הצפוני-מזרחי של המדינה.
 - (6) במפרץ מקסיקו יש הפרשי טמפרטורה גבוהים בין הקיץ לחורף.
 - (7) קו אורך 100° מערב מפריד בין אזורים לחים ומיושבים ובין אזורים יבשים ודלילי אוכלוסייה.

3. מיאמי ודטרויט

- א. ציין שני גורמי מיקום של מיאמי ושני גורמי מיקום של דטרויט, וקבע מהו הבסיס הכלכלי של כל אחת מהערים. (10 נקודות)
- ב. בטבלה שלפניך מוצג מבנה הגילים באוכלוסיות הערים מיאמי ודטרויט.

מבנה הגילים באוכלוסיות הערים מיאמי ודטרויט
(באחוזים מכלל תושבי העיר)

דטרויט	מיאמי	קבוצת הגיל
31.1	21.7	18 - 0
58.5	61.3	64 - 19
10.4	17.0	מעל 64

- ציין את שני ההבדלים במבנה הגילים של האוכלוסיות בשתי הערים, והסבר ממה נובעים הבדלים אלה. (10 נקודות)

ארצות-הברית הבתר-תעשייתית

שים לב: נבחן שבחר לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית הבתר-תעשייתית אינו רשאי לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית.

4. שיקגו

- הסבר כיצד ההתפתחות של שיקגו משקפת את המעבר מעיר תעשייתית לעיר בתר-תעשייתית. (20 נקודות)

5. מבנה החברה הבתר-תעשייתית

- הצג שלושה מאפיינים של החברה הבתר-תעשייתית, על-פי התאוריה של בל (Bell), וציין לגבי כל מאפיין, במה היה המצב שונה בחברה התעשייתית. (20 נקודות)

6. אוכלוסייה עירונית

בטבלה שלפניך מוצגים נתונים על האוכלוסייה העירונית בכמה אזורים מטרופוליניים בארצות-הברית.

גודל האוכלוסייה העירונית באזורים מטרופוליניים נבחרים

השינוי (באחוזים) 1988 - 1980	גודל האוכלוסייה (באלפים) 1988	השינוי (באחוזים) 1980 - 1970	גודל האוכלוסייה (באלפים) 1980	
25	3,642	45	2,905	יוסטון (טקסס)
35	2,030	55	1,508	פיניקס (אריזונה)
13	8,463	6	7,478	לוס אנג'לס-לונג ביץ' (קליפורניה)
- 7.5	2,094	- 6	2,264	פיטסבורג (פנסילבניה)
- 23	959	- 7.5	1,243	באפאלו (ניו-יורק)
2.9	2,845	- 4.6	2,763	בוסטון (מסצ'וסטס)

בחר בשלושה מהאזורים שבטבלה, תאר את השינוי בכל אחד מהאזורים שבחרת, והבא שתי סיבות לשינוי (סה"כ – שש סיבות). (20 נקודות)

7. מערב אירופה לקראת המאה ה-21

7. צמצום פערים

- א. ציין שלוש סיבות לכך שהאיחוד האירופי פועל לצמצום פערים בין-אזוריים בתוך האיחוד. (10 נקודות)
- ב. תאר שלוש פעולות של האיחוד האירופי לצמצום פערים בין-אזוריים (בתוך האיחוד). (10 נקודות)

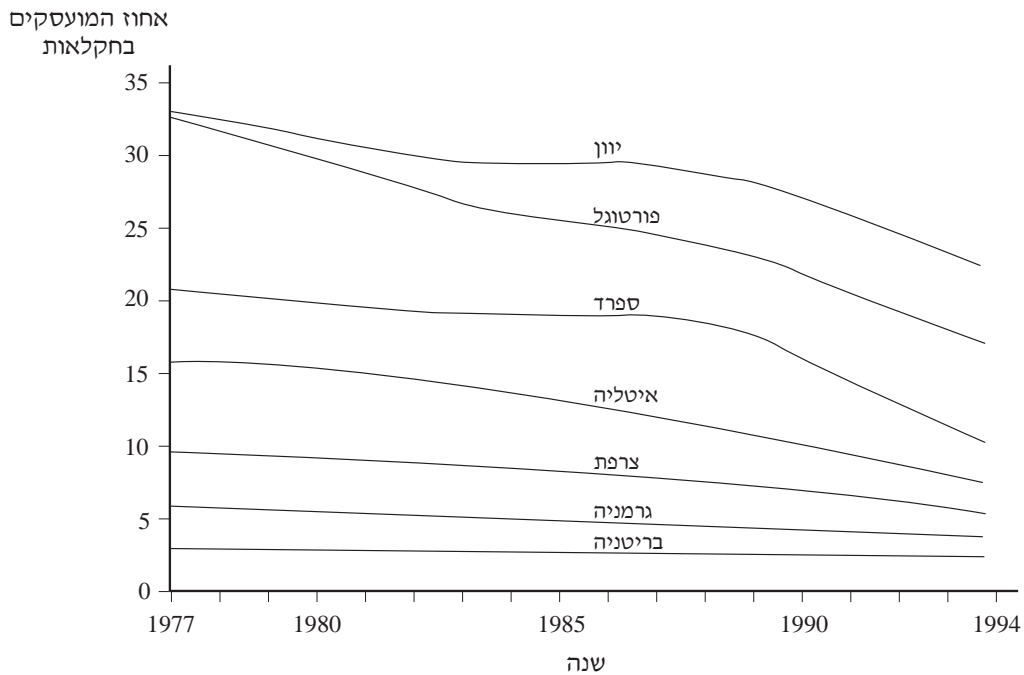
8. פורטוגל

- א. מקור ההכנסה הגדול ביותר בפורטוגל הוא ענף התיירות. הסבר שלוש גורמים לכך שפורטוגל היא מוקד משיכה לתיירים. מדוע חלקה של התיירות בכלכלת פורטוגל גדול כל-כך? (14 נקודות)
- ב. הצג שתי סיבות לפערים הגדולים ברמת הפיתוח בין האזורים השונים בפורטוגל. (6 נקודות)
- /המשך בעמוד 5/

9. חקלאות

א. בתרשים שלפניך מוצג אחוז המועסקים בחקלאות בחלק ממדינות האיחוד האירופי.

**אחוז המועסקים בחקלאות במדינות נבחרות
בשנים 1977-1994**

(1) מהי המגמה הבאה לידי ביטוי בתרשים?

(2) תאר את ההבדל בין קבוצת המדינות הכוללת את בריטניה, גרמניה וצרפת,

ובין קבוצת המדינות הכוללת את יוון, פורטוגל וספרד, והסבר ממה נובע

הבדל זה.

(16 נקודות)

ב. ציין ענף חקלאות בולט במערב אירופה. אילו מדינות מתמחות בו, ומדוע דווקא

המדינות שציינת? (4 נקודות)

העולם המתפתח (העולם השלישי)10. **השפעת הקולוניאליזם**

תאר כיצד השפיע הקולוניאליזם על התפתחות העיור ועל התפתחות מערכת התחבורה במדינות העולם המתפתח. (20 נקודות)

11. **שינויים בחקלאות**

החקלאות במדינות העולם המתפתח עוברת שני תהליכים מרכזיים: מעבר מחקלאות מקומית לחקלאות לאומית, ומעבר מחקלאות מִחיה לחקלאות שיווק. תאר את שני התהליכים, ופרט שלוש השפעות שליליות של תהליכים אלה (סה"כ – שלוש השפעות). (20 נקודות)

12. **מדינות מפותחות ומדינות מתפתחות**

בטבלה שלפניך מוצגים שלושה מדדי פיתוח בחמש מדינות.

מדדי פיתוח בחמש מדינות

המדד / המדינה	התל"ג לנפש (בדולרים)	תוחלת החיים (בשנים)	אחוז התושבים שיש להם נגישות למים נקיים
מדינה א'	270	59	49
מדינה ב'	13,590	78	100
מדינה ג'	760	64	46
מדינה ד'	1,040	64	54
מדינה ה'	19,850	76	100

- א. ציין אילו מהמדינות שבטבלה הן מדינות מפותחות, ואילו הן מדינות מתפתחות. דרג את המדינות על-פי רמת הפיתוח של כל מדינה (מהרמה הנמוכה לגבוהה), והסבר דירוג זה על סמך מדדי הפיתוח שבטבלה. (10 נקודות)
- ב. הסבר, באופן כללי, את הקשר בין שלושת המדדים שבטבלה (אין צורך להתייחס למדינה מסוימת). (10 נקודות)

פרק חמישי – גאוגרפיה נושאת

יישובים עירוניים

13. ערים במדינות מפותחות

בטבלה שלפניך מוצגים מספרי התושבים בארבע ערים בעולם בעשורים האחרונים.

מספר התושבים בארבע ערים בעולם

(במיליונים)

1995	1985	1975	
3.6	3.4	2.9	סידני (אוסטרליה)
3.9	3.4	3.1	סן־פרנסיסקו (ארצות־הברית)
7.4	5.4	3.7	לימה (פרו)
10.2	5.8	3.3	לגוס (ניגריה)

א. תאר את קצב הגידול העירוני בכל אחת מארבע הערים שבטבלה. (8 נקודות)

ב. הסבר את הגורמים לקצב הגידול העירוני בסידני ובסן־פרנסיסקו. (12 נקודות)

14. ברזיליה – עיר חדשה

א. תאר את מיקומה של ברזיליה, והבא שתי סיבות להקמתה במקום זה. (10 נקודות)

ב. עיין באטלס במפת שימושי הקרקע של ברזיליה, ותאר שני מאפיינים של ערים חדשות, הבאים לידי ביטוי בברזיליה. (10 נקודות)

15. תעשייה בערים

לפניך רשימה של חמישה אזורים בעיר, ורשימה של חמישה סוגי תעשייה הנמצאים בה.

אזורים בעיר	סוגי תעשייה
מע"ר	מפעל בגדי אופנה
שולי המע"ר (אזור שוליים)	מפעל היי־טק
מגורים ברמה גבוהה	בתי־מלאכה קטנים (דפוס, מזון)
שולי העיר (פריפריה)	מפעלים גדולים (טקסטיל, מזון)
צירי תחבורה ראשיים	תעשייה כבדה

ציין באיזה אזור סביר למצוא כל סוג תעשייה, ונמק את דבריך. (20 נקודות)

שים לב: אפשר למצוא יותר מסוג תעשייה אחד באותו אזור.

גאוגרפיה כלכלית16. הפקת נפט

א. בטבלה שלפניך מוצגים נתונים על תפוקת הנפט של אחדות ממפיקות הנפט הגדולות בעולם.

**תפוקת נפט (במיליוני חביות ביום) במדינות נבחרות,
בשנים 1998, 2000**

2000	1998	
8.45	8.09	ערב הסעודית
3.75	3.62	אירן
2.98	3.12	ונצואלה
8.16	8.37	ארצות-הברית
2.73	2.84	בריטניה
8.21	7.30	מדינות ברית-המועצות לשעבר

ציין שתי מדינות שבהן תפוקת הנפט נמצאת במגמת עלייה, ושתי מדינות שבהן תפוקת הנפט נמצאת במגמת ירידה. הבא שני הסברים לכל מגמה (סה"כ – ארבעה הסברים). (10 נקודות)

ב. ציין ארבעה גורמים המשפיעים על המיקום של בתי-זיקוק, והסבר את השפעתו של כל גורם שציינת. (10 נקודות)

17. דיג

א. ציין שני שדות דיג חשובים בעולם, ושתי מדינות המתפרנסות מכל אחד מהם (סה"כ – ארבע מדינות). (10 נקודות)

ב. ציין והסבר ארבע בעיות העומדות לפני העוסקים בענף הדיג. (10 נקודות)

18. חיטה

גידול חיטה באירופה הוא אינטנסיבי ביותר, ואילו גידול החיטה בארצות-הברית הוא אקסטנסיבי, במסגרת משק מונוקולטורי.

א. הסבר כל אחד משלושת המושגים שלפניך:

"גידול אינטנסיבי", "גידול אקסטנסיבי", "משק מונוקולטורי". (10 נקודות)

ב. הסבר את ההבדל בין חיטה חורפית לחיטה אביבית, וציין את אזורי הגידול של

כל אחד מסוגי החיטה האלה. (10 נקודות)

/המשך בעמוד 9/

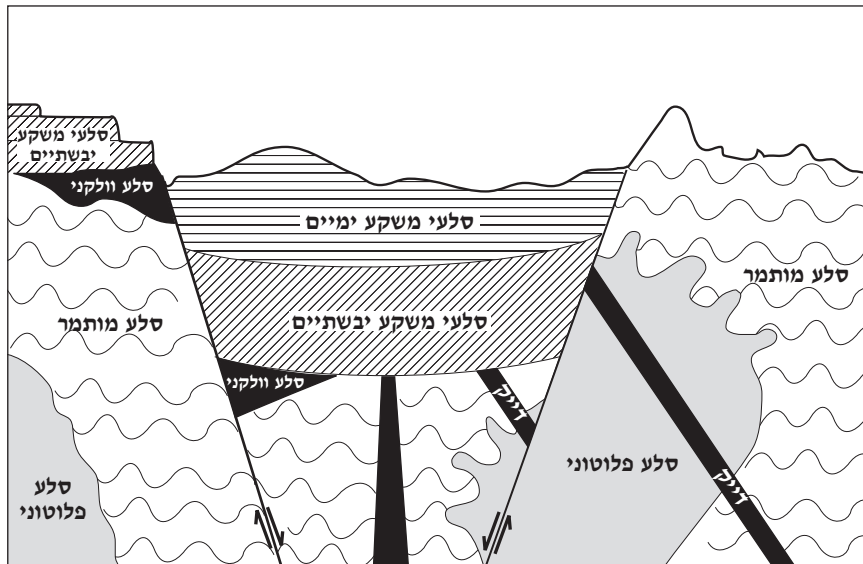
גאולוגיה

19. סלעים מותמרים (מטמורפיים)

- א. הסבר מהי התמרה (מטמורפוזה). (4 נקודות)
- ב. תאר שני גורמים לתהליך ההתמרה. (8 נקודות)
- ג. הבא שתי דוגמאות לסלעים שעברו התמרה. בכל דוגמה ציין מהו סלע המקור, ומהו הסלע המותמר. (8 נקודות)

20. ניתוח חתך

- עיין בחתך שלפניך, ותאר את השלבים של היווצרות הנוף המוצג בו, על-פי הסדר שלהם. (20 נקודות)

/המשך בעמוד 10/

21. מושגים בוולקניזם

בחר בארבעה מששת המושגים שלפניך.

בכל מושג שבחרת, תאר את התופעה הגאולוגית, והסבר כיצד היא נוצרה. (20 נקודות)

- * קלָדְרָה
- * רמה בזלתית (שפכי לבה)
- * לבת מקלעות
- * גייזר
- * מעיינות חמים
- * חומרים פירוקלסטיים

גאומורפולוגיה

22. עמקים קרחוניים

ציין ארבע צורות נוף המצויות בעמק קרחוני. תאר כיצד נוצרה כל אחת מצורות הנוף

שציינת, והסבר שימוש כלכלי אפשרי של שתניים מהן. (20 נקודות)

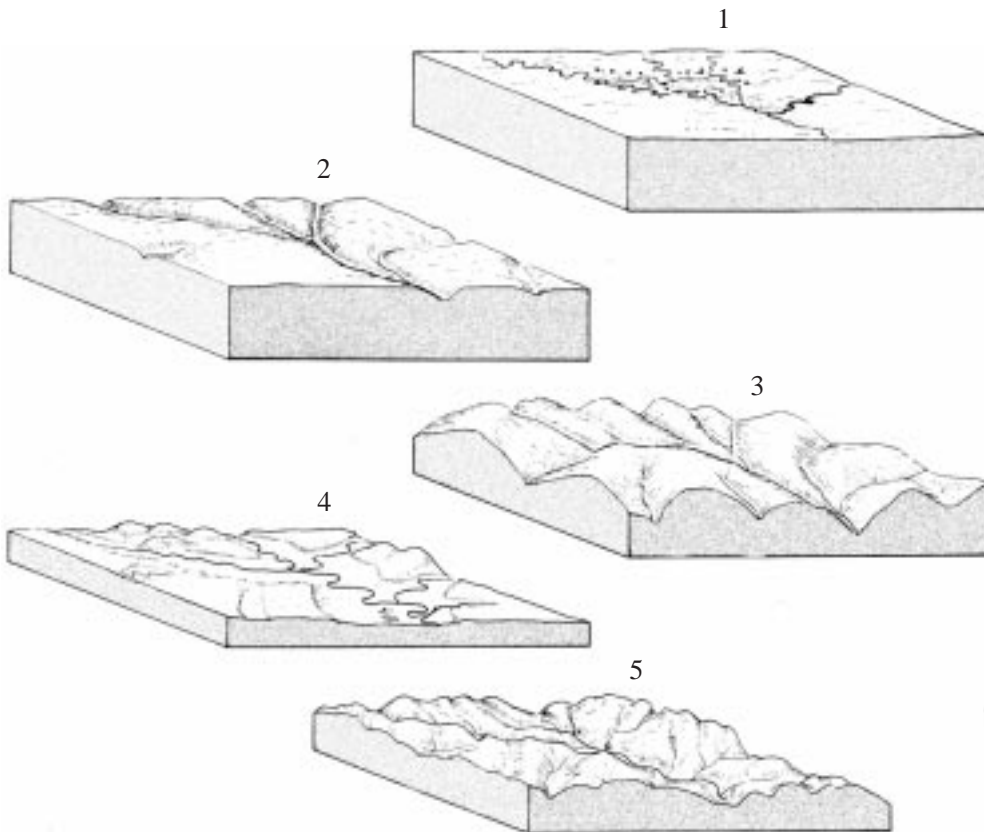
23. תהליך הגידוד

ציין שלוש צורות נוף שהן תוצאה של תהליך הגידוד בחופים, ותאר כיצד נוצרת כל אחת

מהן. (20 נקודות)

24. המחזור האַרוזיבי

באיור שלפניך מוצגים חמשת השלבים במחזור האַרוזיבי על-פי דייוויס (Davis).

- א. תאר את הנוף ואת צורת הניקוז האופיינית לכל שלב במחזור זה. (12 נקודות)
- ב. לפעמים התיאור של דייוויס אינו מתאים להתפתחות הנוף במציאות. ציין שני גורמים לאי-התאמה זו. (8 נקודות)

אקלים

25. טורנדו והוריקן

תאר שני מאפיינים של סופת טורנדו ושני מאפיינים של סופת הוריקן, והסבר כיצד נוצרת כל אחת מסופות אלה. (20 נקודות)

26. תופעת ה"אל ניניו"

- א. הסבר מהי תופעת ה"אל ניניו", ותאר את ההשפעות על האקלים המיוחסות לה. (10 נקודות)
- ב. כיצד מסבירים את העלייה בשיעור אירועי "אל ניניו" ואת ההתארכות של משך התופעה מאז שנות ה-70 של המאה ה-20? (10 נקודות)

27. משקעים

- א. תאר את תפרוסת המשקעים בשוודיה ונורווגיה (התייחס לשתי המדינות כאל יחידה פיזית אחת). (8 נקודות)
- ב. ציין שני גורמים המשפיעים על תפרוסת זו, והסבר את ההשפעה של כל אחד מהם. (12 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך